

Jindřich Karásek pokládá současný výklad Kantova pojetí sebevědomí za neslučitelný s jeho teoriemi transcendentální dedukce kategorií a lidské zkušenosti, neboť východisko – myšlenka „Já myslím“ – by tak zůstalo pro všechny akty zkušenosti nesjednoceno. Jeho sjednocení nachází v interním strukturním rámci sebevědomí, v čistých pojmech rozvažování. Ty jsou ustaveny předchozím aktem schematizace, který umožňuje rozlišení třeba i prázdných časových momentů ještě před jakoukoliv empirickou zkušeností.

Ivan Blecha konfrontuje Kantovo pojetí spojení smyslového materiálu teprve až jako produktu poznání s pojetím fenomenologickým, které ho ovšem shledává spojeným již jako poznávaný. Otázku „umístění“ poznání „esenciálního“ ohniska jsoucen považuje za velmi důležitou, neboť Kantovo pojetí ve spojení s pokantovskou relativizací forem názorů umožňuje relativizaci poznání vůbec a v tom důsledku i nežádoucí relativizaci hodnot životní praxe. Příspěvek lze doporučit i studentům, kteří dosud nenalezli hutný a přístupný výklad Husserlovy noetické koncepce.

Jan Kuneš hledá odpověď na otázku, proč se Martin Heidegger potřeboval rozsáhle zabývat Kantem, a byť odpověď na ni Heidegger přislíbil, nikdy ji výslovně neposkytl. Nalézá ji v inspiraci, kterou mu měl Kantův odkaz poskytnout ve sporu s marburským novokantovstvím.

Zatímco Blecha shledává fenomenologickou filozofii jako vhodnou korekci kantismu, omezující pozdější bezbřehou subjektivizaci a relativizaci poznání i mravní dekadenci, Tomáš Marvan naopak považuje Kantovo pojetí jedinečné formy transcendentální dedukce za absolutizaci jen jedině sady apriorních kategorií, je mu nemístně těsným omezením.

Jiří Chotaš odmítá relativizaci významu Kantova spisu K věčnému míru. Podobně jako Horyna jej interpretuje na základě širších souvislostí Kantova díla. Idea věčného míru může být poselstvím i pro naši dobu, pokud je chápáno její opodstatnění až v rámci Kantovy filozofie práva. Ne dosti silná argumentace v kontextu filozofie dějin má být považována jen za podpůrnou.

Josef Krob z Kantova odkazu „vybírání vidličkou“ témata spjatá s fyzikou a kosmologií,

poukazuje na momenty, kde inspiruje moderní vědu, ale i na meze této inspirace.

Ondřej Sikora nachází v otázce založení Kantovy praktické filozofie klíčovou funkci faktu rozumu – činu: jednak teoretické motivace vůle a jednak praktického činu jednatelického subjektu.

Helena Pavlincová a Jan Zouhar poskytují v příspěvcích o vyrovnávání se Vorovsky a Masaryka s Kantovým odkazem i širší informaci o vztahu celé české filozofie k jeho dílu.

Čtenář pestrého souboru textů se na závěr dočká i tématu logického: může sledovat, jak Pavel Materna, poté co odmítá Kantovo pojetí syntetického soudu apriori, přece jen v něm krok za krokem odhaluje racionální jádro, o kterém však sám Kant nevěděl.

*) MU, Brno 2004. 175 s.

(Rozsáhlá výběrová bibliografie české „kantovské literatury“).

M. PROCHÁZKA

Petr Jemelka: O přírodě, civilizaci, historii a dalším*

Petr Jemelka předkládá čtenáři sborník kratších prací, z nichž většina vyšla časopisecky nebo byla přednesena na různých konferencích v posledních deseti letech. Kniha je rozdělena do několika tematických oddílů: Příroda, civilizace, racionalita, České myšlení a Morálka, etika a hodnoty. Ačkoli jde o soubory zdánlivě nesourodé, mají několik vzájemně spojených jednotných témat a těmi jsou zájem o přírodu a životní prostředí, které jsou propojeny s otázkami etickými. Jak dnes žít v přírodě tak, abychom neubližovali sobě ani jí, jak ji zachovat pro budoucí generace? Jaké pojetí světa tomu odpovídá? Jak tento problém chápali někteří starší čeští filozofové a vědci?

V první části knihy rozebírá Jemelka pojem ekologické krize a ukazuje, jaké způsoby myšlení se nejvíce hodí k tomu, aby ji postihly a umožnily nám na ni adekvátně reagovat. Do jeho zorného úhlu se dostávají např. functionalismus, holistické myšlení, evoluční ontologie. Poukazuje na to, že právě odklon od statického chápání základních ontologických

problémů a pojmů, které je zachycují, by mohlo být jedním z takových přístupů. Odmítá některé dnešní pokusy o zavržení vědy a tvrdí, že při řešení současných problémů má věda své nezastupitelné místo, a to zvláště tehdy, budeli si vědoma důsledků, které má lidská činnost pro celek přírodní i lidské skutečnosti. Ke schopnosti postihnout takové důsledky by měla být zaměřena i výchova.

V části druhé Jemelka nezapře své biologické vzdělání. Zabývá se některými českými filozofy a vědci, přičemž do popředí vystupuje jeho zájem o to, jak chápali přírodu, zejména přírodu živou. Jistou výjimku zde tvoří dvě jména: Vítězslav Gardavský a Vladimír Hoppe. V prvním případě Jemelka připomíná brněnského filozofa, enfant terrible marxistické filozofie, v druhém hledá Hoppeho místo v dějinách českého filozofického myšlení.

Poslední část je věnována etickým problémům. Od problematiky dějinně filozofické (Montesquieuovo chápání dobra) a teoretické (otázka pojmu hodnoty, případně vztahu morálky a moci) přechází Jemelka k problémům praktickým. Ukazuje, jak se etická problematika projevuje např. v dnešní masové zábavě, v literatuře, a to i v literatuře brakové.

V celku je kniha čtivým nahlédnutím do kuchyně filozofa, ovšem filozofa neodtrženého od světa. Naopak, svým přístupem Jemelka dokazuje, že i abstraktní filozofické kategorie mají vztah ke světu, v němž žijeme, a že nám mohou pomoci postihnout, vyjádřit a možná i řešit problémy, s nimiž se potýkáme.

*) Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, Brno 2005, 136 s.

I. HOLZBACHOVÁ

Vladimír Spousta: Josef Bohuslav Foerster a moravskobudějovická větev jeho rodu*

Stále je možno objevovat nové a nové kontexty. I v biografích velkých osobností nacházíme pole dosud neoraná. Přiznáváme: *Josef Bohuslav Foerster* stává se dnes personalitou

„knižní“ více, než je zdrávo. Byl považován za jednoho z dědiců Smetanových. Učitelská tradice jeho rodu byla nám příkladem pro prezentaci rodové kantorské hudebnosti. V údivu jsme oceňovali jeho mnohooborové nadání, neboť byl nejen hudebním skladatelem, nýbrž také hudebním kritikem, a to ne ledajakým, esejistou, literátem, jemným znalcem písemnictví se zřetelem k básnickým hodnotám, stejně jako velmi schopným umělcem výtvarným. Málo se ví, že u nás jako jeden z prvních dovedl se kladně postavit k *Debussyemu*, ježž vysoce cenil, že napsal dosud jedinou původní českou práci o *Griegovi*, že z autopsie (z pronikavého osobního styku) poznal *Mahlera* a stál v údivu nad jeho uměním. Foerster byl osobnost harmonická. Centrum securitatis nacházel v pevné víře v Boha, ale nepatřil k bojovným klerikálům, věřil ve všeobjímající moc křesťanské lásky. Dnešek na něj poněkud zapomíná. Málo se hrají jeho skladby, jen sbory tu a tam zaznějí na koncertech. Novák, Suk, Janáček a mladší jeho dílo odsunují. Přece však Foerster patřil k světloňošům naší hudební kultury.

S radostí bereme do rukou každou práci, jež se zabývá tímto Mistrem, který je jen neprávem opomíjen. Spoustova brožura vytryskla nejen z lásky a obdivu, nýbrž i ze zaujetí biografického. Jeho otec, odborný učitel a ředitel školy, stýkal se s rodinou *Karla Förstera*; získal cenné dokumenty z okruhu korespondence J. B. Förstera s jeho příbuznými (pozůstalost Josefa Förstera sen. a Karla Förstera sen.) a rozvedl problematiku skladatelova vztahu k Moravským Budějovicím, jež dosud byla dosti opomíjena. Se svým nevlastním strýcem *Karlem Försterem sen.* byl skladatel Foerster v těsných stycích. Vždyť strýc připravoval se svou manželkou *Karlou* v Moravských Budějovicích oslavy 60. narozenin svého synovce (1920). Byl také činný hudebník a s Josefem Bohuslavem hrál např. houslovou suitu *Princezna Pampeliška*. Do moravskobudějovických oslav zasáhlo náhlé úmrtí *Karly Försterové*, kterou na věčnost záhy následoval i její manžel Karel st. Občané Moravských Budějovic byli si vědomi foersterovské tradice a založili ve svém městě pěvecké sdružení, jež nazvali skladatelovým jménem. Jeho členové tvořili základ *Jihomoravského pěveckého sdružení Foerster*.